

Mateusz Staroń, *Kostrzewski Zygmunt Karol Celestyn (1897–1919)* [w:] *Przemyski słownik biograficzny*, t. 2, pod red. Lucjana Faca, Tomasza Pudłockiego, Anny Siciak, Przemysł 2011 s. 55-57

Kostrzewski Zygmunt Karol Celestyn, pseud. „Wrzos”. 6 IV 1897 r. Przemysł – 14 V 1919 r. Kulków. Porucznik pilot, jeden z pierwszych polskich pilotów wojskowych. Urodził się w Przemysłu przy ul. Zielonej 27 jako syn Aleksandra, c. k. komisarza policji i Joanny Thurm. Rodzina miała tradycje wojskowe: dziadek Kostrzewskiego, oficer Wojska Polskiego walczył w powstaniu listopadowym.

Kostrzewski uczęszczał do Gimnazjum w Przemysłu na Zasaniu z polskim językiem nauczania w latach 1907–1914. Do 1914 r. ukończył 6 klas. Był uczniem przeciętnym. Powtarzał 5. klasę. Podczas nauki w gimnazjum zaangażował się w działalność niepodległościowo-wojskową. Od 1911 r. lub 1912 r. należał do XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej w Przemysłu. 19 VI 1914 r. awansował na stopień podoficera zastępowego.

Po wybuchu wojny wstąpił razem z II rzutem XXV Polskiej Drużyny Strzeleckiej do Legionu Wschodniego we Lwowie. Po rozwiązaniu Legionu Wschodniego 23 IX 1914 r., chory, powrócił do Przemysła. 10 X 1914 r. wyjechał do Cieszyna, gdzie miał ukończyć gimnazjum. W czerwcu 1915 r. został wcielony do armii austriackiej i przydzielony do 10. pułku piechoty w Sanoku, gdzie 30 IX t. r. ukończył szkołę podoficerską, a następnie w grudniu 1916 r. szkołę oficerską. Awansował wtedy na kaprala, a w lutym 1916 r. na sierżanta. Razem ze swoim pułkiem 16 II 1916 r. został wysłany

w stopniu sierżanta podchorążego, jako komendant plutonu, na front wschodni. Służył w polu do 29 VI 1916 r. Dn. 20 IX 1916 r. awansował na chorążego. Wkrótce został przydzielony z całą kompanią do 60. pp (węgierskiego) i z nim walczył na froncie wschodnim do 18 VII 1917 r. 1 II 1917 r. awansował na podporucznika.

W lipcu 1917 r. na własną prośbę został odesłany do szkoły lotniczej w Wiener-Neustadt. Początkowo do końca sierpnia 1917 r. szkolił się tam w szkole obserwatorów, a następnie do początków lutego 1918 r. w szkole pilotów: przy 10. kompanii lotniczej zapasowej w Krakowie, 5. komp. w Szeyed, 6. i 8. komp. w Wiener Neustadt. Po ukończeniu szkolenia 9 II 1918 r. został wysłany na front włoski, gdzie służył jako pilot do 16 X 1918 r. Początkowo, do marca, służył przy 42. kompanii lotniczej. Od marca do końca kwietnia przy 47. kompanii lotniczej dla dalekich lotów. Później przy 70. kompanii lotniczej, która od września przekształcona została na jednosiedzeniową kompanię wywiadowczą. Pod koniec czerwca odbył 11. lot i został podany do mianowania na pilota polowego. Nominację otrzymał 3 lub 5 VII 1918 r. Łącznie na froncie włoskim odbył 15 lotów bojowych. 16 X 1918 r. odjechał na 3 miesięczny urlop na naukę do rodzinnego miasta.

1 XI 1918 r. wstąpił do Wojska Polskiego (formalnie przyjęty rozkazem z dnia 16 II 1919 r.). Po zamachu ukraińskim w nocy z 3 na 4 XI 1918 r. został wzięty razem z 27 innymi polskimi oficerami do niewoli ukraińskiej. Po uwolnieniu 6 XI 1918 r. dalej służył w piechocie aż do 16 XI 1918 r. Później z rozkazu gen. Juliusza Bijaka, ówczesnego komendanta Przemyśla, objął dowództwo lotniska

(stacji benzynowo-lotniczej) w Hureczku. Bronił lotniska przed atakami Ukraińców. Ewakuował do Krakowa pozostałe po 17. zapasowej kompanii lotniczej samoloty i materiał wojskowy. Po wysłaniu wszystkich transportów został przydzielony na własną prośbę 7 I 1919 r. do 3 eskadry lotniczej (przemianowanej później na 7. eskadrę lotniczą) jako pilot, operującej z lotniska Lewandówka we Lwowie. Łącznie pod polskimi skrzydłami wylatał 70 godzin. Dowódca III Grupy Lotniczej, kpt. Stefan Bastyr wydał mu następującą opinię: „Bardzo dobry i wzorowy oficer, doskonały i odważny pilot”. Przewidywano go na dowódcę lub zastępcę eskadry.

Razem z ppor. obserwatorem Mieczysławem Motylewskim, 14 V 1919 r., w grupie 9 samolotów pod dowództwem kpt. Bastyra wspierał akcję piechoty pod Kulikowem. Po pierwszym udanym ataku zawrócono na lotnisko, aby uzupełnić paliwo i amunicję. W czasie drugiego ataku Kostrzewski zginął w wyniku zestrzelenia samolotu przez żołnierzy przeciwnika. Został pochowany 17 V 1919 r. na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.

Otrzymał następujące medale i odznaczenia: a) polskie: Krzyż Srebrny Orderu Wojennego „Virtuti Militari” kl. V, Krzyż Walecznych, odznakę „Orlęta”, Gwiazdę Przemysła, Polową Odznakę Pilota, b) austriackie: Brązowy Medal Zasługi z Mieczami, Srebrny Medal Waleczności kl. I, Krzyż Karola, Odznakę Pilota Polowego.

Rodziny nie założył. Miał brata Romana (ur. 8 VIII 1903 r.).

Źródła i opracowania

Źródła: Archiwum Państwowe w Przemyślu, II Liceum i Gimnazjum im. prof. K. Morawskiego w Przemyślu, sygn. 70–76 (Katalogi główne z lat 1907–1914); Centralne Archiwum Wojskowe, Akta personalne i odznaczeniowe Zygmunta Kostrzewskiego: AP–2652; KN – odrzuc. 31 I 1938 r.; KW–8497; Zbiory prywatne Zenona Andrzejewskiego; *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934, s. 397; *Lista poległych bohaterów w obronie Przemyśla* [w:] *Oświata to potęga. Wydawnictwo pamiątkowe z okazji 15-lecia niepodległości państwa polskiego*, [oprac.] J. Kopeć, Przemyśl 1933, s. 96.

Literatura: H. Bagiński, *U podstaw organizacji Wojska Polskiego 1908–1914*, Warszawa 1935, s. 516; P. Chorażykiewicz, D. Karnas, *Hureczko. Historia lotniska Twierdzy Przemyśl*, Sandomierz–Warszawa 2009, s. 44–46, 64–65; *Ku Czci Poległych Lotników. Księga Pamiątkowa*, pod red. Mariana Romeyki, Warszawa 1933, s. 301; S. S. Nicieja, *Cmentarz Obrońców Lwowa*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990, s. 122, 144, 219; idem, *Lwowskie Orleża. Czyn i legenda*, Warszawa 2009, s. 94, 188–189; *W obronie Lwowa i Kresów Wschodnich*, Lwów 1926, s. 107, 123; J. Zieliński, W. Wójcik, *Lotnicy Kawalerowie Orderu Wojennego Virtuti Militari 1919–1920*, Warszawa–Toruń 2005, s. 96–97.

Fotografie: [1] *W obronie Lwowa i Kresów Wschodnich*, Lwów 1926, s. 104; [2] *Ku czci poległych lotników. Księga pamiątkowa*, pod red. Mariana Romeyki, Warszawa 1933, s. 301.

Autor chciałby wyrazić podziękowania za okazaną pomoc Panu Zenonowi Andrzejewskiemu.